

אחריותם של העובדים והדרכתם

בתאונת עבודה קשה, שהתרחשה באחד המשקים נגרם נזק קשה לעינו של עובד במטע תמרים

מאת אסף כהן

ידה כפופה תחת עומס הפרי

הידה החתוכה לאחר הסרת הסנסנים

סנסני הפרי שנחתכו מהידה

במטע התמרים של אחד המשקים אשר בהם אני מבקר התרחשה תאונת עבודה קשה: נער כבן 16 נפגע במהלך עבודת דילול וקשירה של הקדות (ענפי התמר בעלי הסנסנים הנושאים את האשכולות הפרי). הנער עבד מעל מישטח לעבודה בגובה, יחד עם נער נוסף ועובד בוגר (מעל גיל 18), שהיה האחראי על הצוות והפעיל את כלי ההרמה.

עבודת קשירה ודילול אשכולות נעשות בשלב שבו ניתן לראות את הקנתה (התפתחות הפרי מהניצנים) באשכול. קדת האשכול מגיעה אז לגודלה הסופי ומשקל הפרי מתחיל למשוך את האשכול כלפי מטה. רוב האשכולות נקשרים לענף, בקבוצות, כחלק מהתהליך, כדי שלא יישבר. האשכולות המיוותרים - הקטנים והבלתי מפותחים, שאין סיכוי שיישאו פירות טובים - נחתכים ונזרקים.

במהלך עבודת החיתוך נתונה הקדה תחת העומס של משקל הפרי. הודות לגמישותה - היא מתכופפת כלפי מטה. בחיתוך בנקודה לא נכונה קיים סיכון כאשר הידה משתחררת מהעומס והיא מתרוממת כלפי מעלה בתנועת צליפה. כדי למנוע פגיעה בהתרוממות המהירה של הידה - החותך חייב לאחוז בידו את הידה ולבלום את רתיעתה לאחר ביצוע החיתוך. בנוסף, הוא חייב להרחיק את חלקי גופו מהמסלול הצפוי ל"צליפה" כדי לא להימצא באזור המסוכן.

התאונה

הנער שלא היה מנוסה בעבודת הדילול, חתך את הידה המיועדת לדילול בסמוך לאשכול, בניגוד להוראות שקיבל - כשהוא מקרב את ראשו לנקודת החיתוך, אולי כדי להיטיב לראות. ראש הצוות הבוגר שהבחין בצורת העבודה השגויה הסביר לנער על הסיכון הנובע משחרור לא מבוקר של הידה. אך, למרות ההדרכה - קפצה הידה שנחתכה כלפי מעלה ופגעה בעינו של הנער שרכן, כאמור, מעל לאזור החיתוך.

הכותב מכהן כמדריך לבטיחות בחקלאות בסניף חיפה והצפון של המוסד לבטיחות ולגיהות

הפגיעה אובחנה, בין השאר, כנזק לרשתית העין מה שמחייב טיפול כירורגי מתקן.

שאלת ההדרכה והאחריות

הנער שנפגע קיבל הדרכה כללית בנושא בטיחות על ידי כותב שורות אלה. הוא קיבל עוד 2 הדרכות נוספות: לפני תחילת העבודה - הדרכה ספציפית ע"י מרכז הענף (נרשמה בפנקס ההדרכה של הענף) ותוך כדי העבודה - ע"י האחראי לצוות. מבדיקת היקף ההדרכות שקדמו להתרחשות תאונת העבודה וצורת העבודה עולות מספר שאלות:

- מהו גבול האחריות של בעלי תפקידים שונים בבטיחות, בנוגע לטיבה של ההדרכה הניתנת לעובד לגבי הסיכונים במקום העבודה והיכן נכנסת אחריותו האישית של העובד לעבודה בטוחה, עפ"י ההנחיות והאזהרות שקיבל? איזה סוג של הדרכה ועד איזו רמה של ספציפיות צריכה להגיע ההדרכה כדי שהמנהלים יהיו משוחררים מאחריות פלילית במקרה של תאונת עבודה שבה נפגע עובד, למרות ההדרכות שקיבל?
- האם כדי שלא לשאת באחריות לתאונה במקרה שלפנינו היה על מנהל המטע להזהיר את העובד באופן מפורש מהסיכון של צליפת הידה?
- האם ייתכן שהפגיעה נגרמה פשוט בגלל רשלנותו של הנער?

ברוב המקרים, נוטים אנשי הבטיחות להחמיר בהיקף ובפירוט ההדרכה שהם מגדירים כנדרשת. למיטב זכרוני, בשנים האחרונות לא התרחשה תאונה כזאת בענף התמרים. אך, למרות זאת, לכל עובד בענף ברור כי חיתוך ידה בצורה השגויה שבה בוצעה יגרום לה להתיישר בפתאומיות ולפגוע בעובד. המנהל הישיר (ראש הצוות) לא תמיד יכול לראות כל תנועה של העובדים, ולא תמיד יוכל למנוע את הטעויות ואת מחירן.

ולפיכך נותרת השאלה הקשה על כנה: להיכן ניתן להסיט את נושא האחריות באמצעות הדרכת העובד?

השאלה כוללת גם דיון לגבי סוג האחריות: פלילית (עבירה על חוקים ותקנות), אזרחית (מידת האחריות או הרשלנות שהובילו לאירוע), או מצפונית - הנובעת מהקשר האישי לנפגע, למשפחתו ולעובדים בכלל.

לכל אחת מהאפשרויות עשויה להיות תשובה שונה, שבמסגרת זו לא נענה עליהן. החומר מוגש לכם כחומר למחשבה. ■

הערת המערכת:

נשמח לפרסם את התייחסותם של קוראינו לשאלות החשובות האלה